

מתי ישמע ה' את צעקתנו

עיון בפרשת השבוע על פי ה"משך חכמה"

1. שמות ב', כ"ג-כ"ד, י'

(כג) וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שְׁמֵעְתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה: (כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת זְאָקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אֲבֹרָתָם אֶת יְצוּק וְאֶת יַעֲקֹב: (כה) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים: ... (ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה רְאֵה רָאִיתִי אֶת עַמִּי עֹמְי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִכִּי נִגַּשְׁתִּי כִּי יִרְעֵתִי אֶת מִכְאֲבָיו: (ז) וְאֶרְדָּ לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלְהַעֲלֹתוֹ מִן הָאֶרֶץ הַהִוא אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְרוּחוֹבָה אֶל אֶרֶץ זָבֶת וְזָבֶת וְדָבֶשׁ אֶל מְקוֹם הַכְּנַעֲנִי וְהַזְּוֹתִי וְהֶאֱמַרְתִּי וְהִפְרֹזוּ וְהַיְבוֹסִי: (ט) וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלְוִיָּן אֲשֶׁר מִצְרַיִם לוֹזְזִים אֹתָם: (י) וְעַתָּה לִכְהֵן וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעֲהַ וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם:

2. מש"ח שמות ג', ז'

ראה ראיתי את עני עמי כו' ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו - יתכן כי הכלל מכונה בלשון יחיד והפרטים בשם רבים ולכן אמר כי שמעתי צעקת הפרטים לא שכל אחד צועק על עצמו מפני שהוא נלחץ רק הפרטים צועקים על לחץ האומה בכלליותה וכל אחד אינו חושש על עצמו בפרט רק על הלול כללות כבוד האומה והבן.

3. במדבר י', ל"ה-ל"ז

(ל"ה) וַיְהִי בַסֵּעֵ הָאֶרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמוּה יְהוָה וַיַּפְצוּ אִיִּבֶיךָ וַיִּגְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ מִפְּנֵיךָ: (ל"ו) וּבְנֹחַה יֹאמֶר שְׂוֹבָה יְהוָה רַבְּבוֹת אֶלְכֵי יִשְׂרָאֵל:

4. כס"י במדבר י', ל"ה

משנלחץ - אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנא' (תהלים פג) ומשנלחץ נשאו ראש ומי הם על עמך וערימו סוד:

5. מש"ח ויקרא כ"ג, כ"ד

והנה ידוע, כי בניי והשי"ת המה כשני אוהבים נאמנים, אשר כל אחד חושש על כבוד רעהו, וזהו תפילין דמארי עלמא (ברכות ו סע"א) מה כתיב בהו מי כעמך ישראל כו', והשי"ת אמר (במדבר לא) לנקום נקמת בניי מאת המדיינים ומשה אמר לתת נקמת ה', וכיו"ב הרבה.

6. עין א"ה שבת ב', י"ב, י"ג

ההבנה של ערך הצדקה בעולם, שאינה באה רק מפני המית הלב המסתערת בנפש הרואה את המחסור של העני ומרגיש את צערו כאילו הוא צער עצמי אליו, ובשביל כך הרי הוא חש למלא את החסר להדל כדי לרפאות את כאבו. ואפילו לא רק באותו המובן השכלי, המחייב את מדת הרחמים והחמלה, כי אם בדבר ד' אשר ברא סדרו של עולם שיהיו בו עניים ועשירים. והדלים הם ממלאים תפקיד ידוע בעולם, שלולא הם היה העולם חסר מצבינו ולא היה שלם, ולא מגיע לאותה המטרה העליונה שהציב לפניו יצרו ברוך הוא.

7. רמב"ם אבות א', ו'

ומה טוב מאמר אריסטוטלס האהוב אחד הוא והאוהבים ג' מינים. אוהב תועלת, אוהב מנוחה, ואוהב מעלה, ואמנם אוהב תועלת כאהבת שני השותפים ואהבת המלך ומתנהו, ואמנם אוהב מנוחה הוא ב' מינים אוהב הנאה ואוהב בטחון, ואמנם אוהב הנאה כאהבת הזכרים לנקבות וכיוצא בהם. ואמנם אוהב בטחון הוא שיהיה לאדם אוהב תבטח נפשו בו לא ישמר ממנו לא במעשה ולא בדיבור ויודיעהו כל עניניו הטוב מהם והמנונה מבלתי שירא ממנו שישגיגהו בכל זה חסרון לא אצלו ולא זולתו כי כשיגיג לאדם בטחון באיש זה השיעור ימצא מנוחה גדולה בדבריו ובאהבתו הרבה. ואוהב מעלה הוא שיהיה תאות שניהם וכוננתם לדבר אחד והוא הטוב, וירצה כל אחד להעזר בחבירו בהגיע הטוב ההוא לשניהם יחד, וזה האוהב אשר צוה לקנותו והוא כאהבת הרב לתלמיד והתלמיד לרב:

8. עין א"ה שבת ב', ה', ס"א - של העם כולו

'זאת אשתו לקחת לך לאשה', לקוחין יש לך בה, דאר"ש בי"ג אר"י, כל היוצא למלחמת ב"ד כותב לאשתו גט כריתות'. האומות, שמטרת הווייתן היא חמירת, והנן מצויירות כעין אגודת שותפים לצרכי קנינים אוהבים או נדרשים להן, אצלן תהיה אהבת האומה בכללה רק אז מבוססת, כשתהיה תמיד חוזרת אל הפרטים, אל הטבת מצב המשפחה היחידה שלשם הטבתה התאגדה האומה, כשם שחיות מדבריות הבודדות בטבען מתקבצות לפעמים לרגלי צרה משותפת או למחזה ריוח של טרף משותף. ע"כ, אימוץ הזכרת המשפחה ואיגודה לפי מצבן הן, הוא ראוי להיות ממכשירי זריזות הקרב, ע"כ היו הנשים באות במלחמה ומשותפות עם הבעלים. לא כאלה חלק יעקב, שתכלית מציאות האומה, מצד צורתה, מצד נשמתה ואורח חייה,

בשביל קדושתה ורוח ד' השפוך עליה, זהו האוצר היותר יקר מכל חמדה, זהו החפץ העליון של כל יחיד באומה ושל כל הכלל כולו, זהו הנותן עז ועטרה להויית המשפחה עצמה בצביונה המקודש הישראלי. ע"כ, בבא התור לעבוד לטובת האומה בכללה, או כשרגא בטיהרא תבטל אהבת המשפחה, לבל תחלל את עז אהבת האומה. היציאה למלחמה לא היתה ע"פ חשבון של הצלחת הפרט, שחשב שכשישוב מן המלחמה יהיה מוצלח ומאושר. לא, הוא צייר בעצמו כאילו התיאש מן החיים הפרטיים, והולך הוא בשמחה ע"מ למות מות גבורים וקדושים במלחמת ד' לרום קרן לעמו, ע"כ כותב גט כריתות לאשתו ליאש את לבבו בכל האפשרי מקשר משפחה ומהרעיון הפרטי התלוי בו, בהיותו דורך מהלך של רעיון יותר כללי ויותר עליון, מהלך עבודת הקודש של העם כולו.

9. שמונה קבצים א', ע"א

רוח האומה שנתעורר עכשו, שאומרים רבים ממחזיקיו שאינם נזקקים לרוח אלהים, אם היו באמת יכולים לבסס רוח לאומי כזה בישראל היו יכולים להציג את האומה על מעמד הטומאה והכליון. אבל מה שהם רוצים אינם יודעים בעצמם, כ"כ מחובר הוא רוח ישראל ברוח אלהים, עד אשר אפילו מי שאומר שאינו נזקק כלל לרוח ד', כיון שהוא אומר שהוא חפץ ברוח ישראל הרוח האלהי שורה בתוכיות נקודת שאיפתו גם בעל כרחו. היחיד הפרטי יכול הוא לנתק את עצמו ממקור החיים, לא כן האומה כנסת ישראל כולה, על כן כל קניניה של האומה, שהם חביבים עליה מצד רוחה הלאומי, כולם רוח אלהים שורה בהם. ארצה, שפתה, תולדתה, מנהגייה. ואם המצא תמצא בזמן מן הזמנים התעוררות רוח כזאת, שיאמרו כל אלה בשם רוח האומה לבדה, וישתדלו לשלול את רוח אלהים מעל כל הקנינים הללו וממקורם הגלוי שהוא רוח האומה, מה צריכים או צדיקי הדור לעשות? למרוד ברוח האומה, אפילו בדיבור, ולמאס את קניניה, זהו דבר שאי אפשר: רוח ד' ורוח ישראל אחד הוא. אלא שהם צריכים לעבוד עבודה גדולה לגלות את האור והקודש שברוח האומה, את אור אלהים שבתוך כל אלה, עד שכל המחזיקים באותן המחשבות ברוח הכללי ובכל קניניו ימצאו את עצמם ממילא שהם עומדים שקועים ומושרשים וחיים בחיי אלהים, מזהרים בקדושה ובגבורה של מעלה.